

UOT 336

KORPORATİV İDARƏETMƏNİN İNKİŞAFININ KREDİT TƏŞKİLATLARI İLƏ BAĞLILIĞI

Türkan İSAYEVA*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 15 dekabr 2023; çapa qəbul edilmişdir: 29 yanvar 2024; online-da çap edilmişdir: 21 mart 2024.

Received: 15th of December, 2023; accepted: 29th of January, 2024; published online: 21th of March, 2024.

Açar sözlər: *Korporativ idarəetmə, Kredit təşkilatı, Mərkəzi bank, Daxili audit, Bank Nəzarəti üzrə Bazel Komitəsi, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İƏİT)*

Giriş

Korporativ idarəetmənin tam hüquqlu nəzəriyyəsi yalnız keçən əsrin 80-ci illərində formalaşmağa başladı. Düzdür, eyni zamanda mövcud reallıqların dərk edilməsinin ləngliyi tədqiqat “bumu” və bu sahədə münasibətlərin tənzimlənməsinin intensivləşməsi ilə daha çox kompensasiya olundu. Korporativ idarəetmə nəzəriyyəsi və təcrübəsinin təkamülü aşağıdakı abzaslarda ümumiləşdirilmişdir. Müasir dövrün və ondan əvvəlki iki dövrün xüsusiyyətlərini təhlil edən alimlər belə nəticəyə gəlirlər ki, XIX əsrdə iqtisadi inkişafın hərəkətverici qüvvəsi sahibkarlıq, XX əsrdə menecment, XXI əsrdə isə bu funksiya korporativ idarəetməyə keçir (Cədvəl 1).

“Korporativ idarəetmə” anlayışı daha geniş mənə kəsb etdiyi üçün “kredit təşkilatının idarə edilməsi” anlayışı ilə sinonim deyildir. Kredit təşkilatının idarə edilməsi təşkilatın cari işlərini idarə edən menecerlərin fəaliyyətidir, korporativ idarəetmə isə onun fəaliyyətinin bütün aspektlərində geniş insanların qarşılıqlı əlaqəsidir.

Korporasiya sözün geniş mənasında cəmiyyət, birlik, fərdlər qrupu və ya sinfi maraqlardır. Bu gün global praktikada korporativ idarəetmənin vahid tərfi yoxdur. Korporativ idarəetmənin tərifinin müxtəlif şərhləri var, o cümlədən (11, s. 146):

- biznes təşkilatlarının idarə olunduğu və nəzarət edildiyi sistem;
- şirkətin öz səhmdarlarının maraqlarını təmsil etdiyi və müdafiə etdiyi təşkilatı model;
- şirkətin fəaliyyətinə idarəetmə və nəzarət sistemi;
- menecerlər üçün səhmdarlara hesabat sistemi;
- sosial və iqtisadi məqsədlər, şirkətin, onun səhmdarlarının və digər maraqlı tərəflərin maraqları arasında tarazlıq;
- investisiyanın qaytarılmasını təmin edən vasitə;
- şirkətin səmərəliliyinin artırılması yolu və s (4, s.42).

* *magistr, Bakı Avrasiya Universiteti*
e-mail: turkanisayeva4@gmail.com

Korporativ idarəetmənin qısa tarixi

İl	Hadisələr
1600	İngilis ticarət Şirkəti Ost-Hind (The Governor and Company of Merchants of London Trading into the East Indies) yaradıldı və 1612-ci ildən məhdud məsuliyyətli daimi səhmdar cəmiyyətə çevrildi. Sahibkarların iclasından əlavə, 10 komitədən ibarət direktorların (24 üzvdən ibarət) iclası təşkil edildi. Ən az 2 min funt sterlinq dəyərində səhm sahibi direktor ola bilər.
1602	Hollandiya ticarət Şirkəti Ost-Hind (Verenigde Oostindische Compagnie) yaradıldı-mülkiyyətin nəzarətdən ayrılmasının ilk dəfə həyata keçirildiyi bir səhmdar cəmiyyəti - 17 üzvdən ibarət cənablar (yəni direktorlar) yığınağı yaradıldı, onlar şirkətin 6 regional palatasının səhmdarlarını onların kapitaldakı paylarına nisbətə təmsil edirdilər (Hollandiya).
1776	A.Smit "Xalqların sərvətinin təbiəti və səbəbləri haqqında araşdırma" kitabında menecerlərin (Böyük Britaniya) fəaliyyətinə nəzarətin zəif mexanizmləri barədə xəbərdarlıq edir.
1844	Səhmdar cəmiyyətlər haqqında qanun (Böyük Britaniya) qəbul edildi.
1855	Məhdud Məsuliyyət haqqında qanunu qəbul edildi (Böyük Britaniya).
1931	A. Burley və G. Means (ABŞ) "Müasir Korporasiya və Şəxsi Mülkiyyət" adlı əsas işini dərc edirlər.
1933-1934	1933-cü il tarixli Qiymətli Kağızların Ticarəti Aktı qiymətli kağız bazarlarının fəaliyyətini tənzimləyən ilk qanun oldu (xüsusən də qeydiyyat məlumatlarının açıqlanması tələbi tətbiq olundu). 1934-cü il Qanunu icra funksiyalarını Qiymətli Kağızlar və Birja Komissiyasına (ABŞ) həvalə etdi.
1968	Avropa İqtisadi Birliyi Avropa şirkətləri üçün şirkət hüququna dair direktiv qəbul edir
1987	Treadvay Komissiyası maliyyə hesabatlarının saxtalaşdırılması haqqında hesabat verir, audit komitələrinin rolunu və statusunu bir daha təsdiq edir və daxili nəzarət çərçivəsini və ya 1992-ci ildə (ABŞ) nəşr olunmuş COSO (Treadvay Komissiyasının Sponsorluq Təşkilatları Komitəsi) modelini hazırlayır.
1990-1991	Polly Peck (1,3 milyard funt sterlinq zərər) və BCCI-nin iflası və Maxwell Communications pensiya fondunun fırladaçılığı (480 milyon funt sterlinq) investorların müdafiəsi (Böyük Britaniya) üçün korporativ idarəetmə təcrübələrinin təkmilləşdirilməsi ehtiyacını vurğulayır.
1992	Cadbury Komitəsi ilk Korporativ İdarəetmə Məcəlləsini (CGC) nəşr edir (Böyük Britaniya).
1994	Kral hesabatının nəşri (Cənubi Afrika)
1995	Vienot hesabatının nəşri (Fransa).
1996	Peters hesabatının nəşri (Hollandiya)
1998	Cadbury, Greenbury və Hampel (Böyük Britaniya) hesabatının nəşri
1999	Rutteman hesabatını əvəz edən daxili nəzarət üzrə Turnbull hesabatının nəşri (Böyük Britaniya); korporativ idarəetmə sahəsində ilk beynəlxalq etalon olan OECD Korporativ İdarəetmə Prinsiplərinin nəşri
2001	İnstitusional İnvestorlar üzrə Mainers Hesabatının nəşri (Böyük Britaniya);
2002	Bouton hesabatının (Fransa) və Avropa korporativ hüquq islahatlarına dair Qış hesabatının nəşri (Avropa İttifaqı).
2003	Hesabatların nəşri: Higgs-qeyri-icraçı direktorların rolu haqqında, Smith-audit komitələrində. Birləşmiş Korporativ İdarəetmə Məcəlləsinin yeni nəşrinin təqdimatı (Böyük Britaniya)

1. Bank Nəzarəti üzrə Bazel Komitəsinin tövsiyələri

XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycan Mərkəzi Bankı (18 mart 2009-cu ilə qədər Milli Bank adlandırılıb) Bankı Azərbaycan kredit təşkilatlarının diqqətinə Bank Nəzarəti üzrə Bazel Komitəsinin aşağıdakı tövsiyələrini çatdırdı:

1) *Kredit təşkilatlarında korporativ idarəetmənin təkmilləşdirilməsi*: Onlarda korporativ idarəetmə təşkilatın rəhbərliyi, onun idarə heyəti, səhmdarlar və digər maraqlı tərəflər (maraqlı tərəflər) arasındakı münasibətlər dairəsi kimi şərh olunur və maraqlı tərəflərə təkcə işçilər, müştərilər, təchizatçılar və ictimaiyyət deyil, (tənzimləyicilər), habelə dövlət orqanları və bələdiyyə, həm də nəzarət orqanları daxildir. Bundan əlavə, korporativ idarəetmə təşkilatın məqsədlərini və onlara nail olmaq vasitələrini, habelə nəzarət mexanizminin işlənməsini müəyyən edən sistemləri əhatə edir. Yaxşı korporativ idarəetmə kredit təşkilatının və onun səhmdarlarının maraq göstərdiyi məqsədlərə nail olmaq üçün direktorlar şurası və rəhbərliyi müvafiq stimullarla təmin etməlidir. O həmçinin effektiv nəzarəti asanlaşdırmalıdır və bununla da kredit təşkilatlarını öz resurslarından daha səmərəli istifadə etməyə təşviq etməlidir.

2) *Banklarda daxili nəzarət sistemi: təşkilatın əsasları*. Bu tövsiyələr daxili nəzarətin mahiyyətini, daxili nəzarət xidmətinin təşkili və fəaliyyətinin əsaslarını açıqlayır, həmçinin bank nəzarəti orqanları tərəfindən istifadə edilməsi tövsiyə olunan daxili nəzarət sisteminin qiymətləndirilməsi prinsiplərini əsaslandırır (10, s. 189). Bankın idarəetmə və nəzarət orqanlarının risklərin məqbul səviyyələrinin müəyyən edilməsində və bankın yuxarı rəhbərliyi tərəfindən davamlı olaraq risklərin müəyyən edilməsi, ölçülməsi, monitorinqi və nəzarəti üçün zəruri tədbirlərin görülməsi sahəsində səlahiyyətlərinə xüsusi diqqət yetirilir.

3) *Banklarda daxili audit və nəzarət orqanları ilə auditorlar arasında münasibətlər*: Təlimatlar daxili auditi “təşkilatın fəaliyyətinə dəyər əlavə etmək və təkmilləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuş obyektiv qiymətləndirmə və məsləhət fəaliyyəti ilə məşğul olan müstəqil funksiya” kimi müəyyən edir. O, risklərin idarə edilməsi, nəzarət və idarəetmə proseslərinin effektivliyini qiymətləndirmək və təkmilləşdirmək üçün sistemlik, nizam-intizamlı yanaşma gətirməklə təşkilata məqsədlərinə çatmağa kömək edir”. Tövsiyələr Beynəlxalq Audit Standartlarının (ISA), Daxili Auditin Peşəkar Təcrübəsi üzrə Beynəlxalq Standartların (ISPA) müddəaları nəzərə alınmaqla işlənilib hazırlanmışdır, burada daxili audit müstəqil və obyektiv təminatların təmin edilməsi fəaliyyəti kimi müəyyən edilmişdir. Daxili audit risklərin idarə edilməsi proseslərinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və təkmilləşdirilməsi üçün sistemlik və ardıcıl yanaşmadan, adekvat nəzarətdən (burada icraçı rəhbərlik riskin effektiv idarə olunmasına və məqsədlərə əsaslı əminliyi təmin etmək üçün nəzarətləri planlaşdırıb həyata keçirib) istifadə etməklə təşkilata məqsədlərinə çatmağa kömək edir (6, s. 241).

2. Azərbaycan müəssisələrində korporativ idarəetmə

Azərbaycan müəssisələrində korporativ idarəetmə necə şərh olunur?

Korporativ idarəetmə səhmdar cəmiyyətinin icra orqanları, onun direktorlar şurası, səhmdarları və digər maraqlı tərəflər arasında münasibətlər sistemini əhatə edən anlayışdır. Korporativ idarəetmə şirkətin məqsədlərini müəyyənləşdirmək, bu məqsədlərə çatmaq üçün vasitələri, eyni zamanda səhmdarlar və digər maraqlı tərəflər vasitəsilə onun fəaliyyətinə nəzarət mexanizmlərini müəyyən etmək üçün əsasdır. Korporativ idarəetmə səhmdar cəmiyyətin iqtisadi göstəricilərinə, şirkətin səhmlərinin dəyərinin investorlar tərəfindən qiymətləndirilməsinə və iqtisadi artım üçün zəruri olan kapitalı cəlb etmək qabiliyyətinə təsir göstərir.

Azərbaycanda korporativ idarəetmənin təkmilləşdirilməsi səhmdar cəmiyyətinin davamlılığını və səmərəliliyini artırmaq, həm daxili mənbələrdən, həm də xarici investordan Azərbaycan iqtisadiyyatının bütün segmentlərinə və sektorlarına investisiya axınını artırmaq üçün zəruri olan ən vacib tədbirdir. Belə təkmilləşdirmənin yollarından biri ən yaxşı beynəlxalq və Azərbaycan korporativ idarəetmə təcrübələrinin təhlili əsasında müəyyən edilmiş müəyyən standartların tətbiqidir.

Milli iqtisadiyyat müəssisələri tərəfindən korporativ idarəetmə konsepsiyasında

korporativ idarəetmə korporasiyanın sahibləri ilə muzzdu menecerlər arasında, habelə digər maraqlı tərəflər: işçilər, tərəfdaşlar, kreditorlar, yerli hakimiyyət orqanları qanunla müəyyən edilmiş müəyyən korporativ idarəetmə modelindən istifadə etməklə onlar arasında maraqlar balansını müəyyən edən prosesdə münasibətlər kompleksi kimi müəyyən edilmişdir (1, s. 72).

Ənənəvi olaraq, İƏİT (İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı) tərəfindən təklif edilən tərifə uyğun olaraq, korporativ idarəetmə “şirkətin rəhbərliyi, onun direktorlar şurası, səhmdarları və digər maraqlı tərəflər, yəni işçilər, müştərilər, təchizatçılar və nəzarət orqanları arasında münasibətlər sistemi” kimi başa düşülür.

Bank Nəzarəti üzrə Bazel Komitəsi aydınlaşdırır ki, bank sektoru kontekstində fərdi kredit təşkilatının fəaliyyətinin idarə edilməsində əsas rol direktorlar şurasına (DŞ) və idarəetməyə məxsusdur. Məhz onlar hazırlanmış strategiya əsasında cari fəaliyyətin idarə edilməsini, korporativ davranışın etibarlı bank təcrübəsinin tələblərinə və mövcud normativ bazaya uyğunluğunu, habelə əmanətçinin maraqlarının qorunmasını təmin etməyə çağırılır.

Korporativ idarəetmə bir təşkilatın menecerləri ilə onun sahibləri arasında onun fəaliyyətinin səmərəliliyini təmin etmək və mülkiyyətçilərin, habelə digər maraqlı tərəflərin maraqlarını qorumaq məsələlərini təşkil edən münasibətlər sistemidir.

Korporativ idarəetmə, maraqlarını həyata keçirmək üçün təşkilatın rəhbərliyi, direktorlar şurası, səhmdarlar və digər maraqlı tərəflər arasında qarşılıqlı əlaqə sistemini müəyyən edir (7, s. 174).

3. Korporativ idarəetmə məcəlləsi

Korporativ İdarəetmə Məcəlləsi aşağıdakı aspektlərə diqqət yetirir:

- səhmdarların hüquqları;
- direktorlar şurasının səmərəli işi;
- direktorların müstəqilliyi meyarlarının aydınlaşdırılması;
- səhmdarların hüquqlarının qorunmasına və bərabər rəftarın təmin edilməsinə imkan verən əhəmiyyətli korporativ tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün tövsiyələr;
 - əsas təşkilat, onun nəzarətində olan təsərrüfat subyektləri və onların qəbul etdiyi daxili siyasət haqqında əhəmiyyətli məlumatların əlavə açıqlanması üçün tövsiyələr;
 - effektiv risklərin idarə edilməsi və daxili nəzarət sisteminin qurulması üçün tövsiyələr;
 - şirkətin idarəetmə orqanlarının üzvləri və əsas rəhbər işçiləri üçün əmək haqqı sisteminin qurulması üçün tövsiyələr, o cümlədən sistemin müxtəlif komponentləri üzrə tövsiyələr.

Azərbaycan Mərkəzi Bankı keçirilən iclasda korporativ idarəetmə məcəlləsinin layihəsini təqdim edən müəlliflərə, qlobal maliyyə böhranının dərsləri, qanunvericilikdə əhəmiyyətli dəyişikliklər, yığılmış korporativ və qanunvericilik aktları əsasında Məcəllənin tətbiqinin zəruriliyini əsaslandırdı.

Kredit təşkilatları yüksək səviyyəli ekoloji turbuləntlik və şiddətli rəqabət şəraitində fəaliyyət göstərir, buna görə də maraqlı tərəflər, onların dəyişən ehtiyacları və gözləntiləri ilə bağlı riskləri müəyyən etmək, qiymətləndirmək və idarə etmək üçün davamlı monitorinq tələb olunur. Rəhbərlik təşkilatın fəaliyyətini qorumaq və təkmilləşdirmək üçün ətraf mühitə dair dəyişikliklər və yeniliklərlə bağlı vaxtında, əsaslandırılmış qərarlar qəbul etməlidir (5, s. 95).

Davamlı uğur əldə etmək üçün kredit təşkilatlarının direktorlar şurası və top menecmenti təşkilatın missiyasının, vizyonunun və dəyərlərinin həyata keçirilməsini təmin edən anti-böhran strategiyalarını birgə hazırlamalıdır. Eyni zamanda, kredit təşkilatlarının işçiləri və lazım gəldikdə digər maraqlı tərəflər tərəfindən anlayış, tanınma və dəstəyə nail olmaq lazımdır (8, s. 50). Effektiv strategiya və siyasət hazırlamaq, qəbul etmək və saxlamaq üçün aşağıdakı proseslər həyata keçirilməlidir:

- riskləri minimuma endirmək və onların idarə olunmasının səmərəliliyini artırmaq məqsədilə müştərilərin (istehlakçıların) ehtiyac və gözləntiləri də daxil olmaqla, təşkilatın xarici və daxili mühitinin davamlı monitorinqi və müntəzəm təhlili;
- digər maraqlı tərəflərin ehtiyac və gözləntilərinin müəyyən edilməsi;
- mövcud proseslərin imkanlarının və mövcud resursların qiymətləndirilməsi;
- resurslara və texnologiyalara gələcək ehtiyacların müəyyən edilməsi;
- öz strategiyasını və siyasətlərini yeniləmək;
- maraqlı tərəflərin ehtiyac və gözləntilərini qarşılamaq üçün zəruri olan proseslərin nəticələrinin müəyyən edilməsi.

Davamlı uğura nail olmaq üçün vacib amillərdən biri risklərin idarə edilməsi sisteminin qurulması və işləməsidir (3, s. 117).

Kredit təşkilatlarında ISO 31000 və ISO/IES 31010 standartlarının istifadəsi bir sıra səbəblərə görə bank risklərinin idarə edilməsi təcrübəsini zənginləşdirəcək:

- standartlar istənilən sənayedə əlaqəli şirkətlərin risk idarəçiliyinə asanlıqla “uyğunlaşır”;
- bank risk menecerlərinin şüurunda üstünlük təşkil edən Bazel II və III sənədlərindən, habelə Mərkəzi Bankın normativ hüquqi aktlarından (tənzimləyici olaraq) fərqli olaraq, İSO standartları tənzimləyicilərin maraqlarını əks etdirmir (ISO 31000 standartı formal olaraq hətta sertifikatlaşdırma üçün nəzərdə tutulmayıb), lakin kredit təşkilatlarının özləri tərəfindən risklərin idarə edilməsini həqiqi məzmunu yaxınlaşdırır: təşkilatın məqsədlərinə çatmaq üçün ağlabatan təminatlar verir;
- ISO 31010 standartı tərəfindən təklif olunan risklərin qiymətləndirilməsi metodları bank risk menecerinin adi alətlərini maliyyə risklərinin idarə edilməsi (FRM) üzrə əksər mütəxəssislərin çox qeyri-müəyyən təsəvvürə malik olduğu digər sənayelərin təcrübəsi ilə əhəmiyyətli dərəcədə zənginləşdirir. Söhbət ilkin təhlükənin ilkin təhlili, təhlükə və performans tədqiqatları, risk təhlili və kritik nəzarət nöqtələri, biznes təsir təhlili, hadisə ağacının təhlili, səbəb-nəticə təhlili, qorunma səviyyəsinin təhlili və təhlil qərarı kimi üsullardan gedir (2, s. 224).

Əsas məqsədləri: təşkilatın fəaliyyətinə təsir edən hadisələri müəyyən etmək və bu hadisələrlə əlaqəli riskləri idarə etmək, habelə təşkilatın icazə verilən maksimum risk səviyyəsinə nəzarət etmək olan "Risklərin idarə edilməsi üzrə mütəxəssis" peşəkar standartı şübhəsiz maraq doğurur: təşkilatın davamlı fəaliyyətini və davamlı inkişafını təmin edən risk səviyyəsinin saxlanması, direktorlar şurası, rəhbərlik və digər maraqlı tərəflər tərəfindən təsdiq edilmiş riski nəzərə alaraq təşkilatın fəaliyyətinin optimal nəticəsini əldə etmək bunlara aiddir.

Korporativ idarəetmənin inkişafının genezisində qayıdaraq qeyd etmək lazımdır ki, qloballaşma prosesləri və şirkətlər, o cümlədən banklar öz səhmlərini müxtəlif ölkələrdə listinqlərə getdikcə daha çox daxil etdikdə insayder və autsayder korporativ idarəetmə modelləri arasında sərhədlərin tədricən bulanıqlaşmasına səbəb olur (12, s. 306). Yaxşı korporativ idarəetmənin əhəmiyyəti haqqında artan məlumatlılıq işığında, 1999-cu ildə İƏİT bir sıra korporativ idarəetmə standartları və təlimatları hazırladı. Bu gün hələ də düzgün korporativ idarəetmənin vahid modeli yoxdur.

İƏİT korporativ idarəetmə prinsipləri yüksək təsirə malikdir. Hətta inkişaf etməkdə olan ölkələrdə belə kodekslər xarici kapital uğrunda rəqabət aparmaq zərurəti ilə əlaqədar olaraq, Britaniya və Amerika korporativ idarəetmə təcrübələrinin elementlərini özündə birləşdirir. Korporativ idarəetmənin əsas prinsiplərinin qəbulu istənilən cəmiyyətdə müsbət tendensiyadır. Bununla belə, insayder korporativ idarəetmə modeli olan ölkələrdə, eləcə də inkişaf etməkdə olan ölkələrdə autsayder model elementlərinin implantasiyasının sürətləndirilməsində ehtiyatlı olmaq lazımdır (9, s. 224). Bəzi inkişaf etməkdə olan ba-

zarlarda, korporativ idarəetmə kodeksi ilə bağlı məlumatlılığın aşağı olduğu və cəmiyyətin kredit və digər qurumların fəaliyyətinə o qədər də əhəmiyyət vermədiyi halda, korporativ idarəetmə keyfiyyəti məsələsinin tənzimlənməsində normaları məcəllələrə deyil, qanunvericiliyə üstünlük verilməlidir.

Nəticə

Bu gün daxili bank infrastrukturunun vəziyyəti mükəmməl deyil. Xüsusilə, korporativ idarəetmə keyfiyyətdə nəzarət sistemi yenidən inkişaf etməyə başlayır. Artıq qeyd ediləni kimi, uyğun korporativ infrastrukturun, xüsusən də kredit təşkilatlarında korporativ idarəetmənin keyfiyyətli monitorinq sisteminin yaradılması üçün təlim keçmiş, ixtisaslı və sertifikatlı mütəxəssislər tələb olunur. Azərbaycanda bu cür mütəxəssislərin hazırlanmasına, qiymətləndirilməsinə və yenidən sertifikatlaşdırılmasına hazır təhsil müəssisələri sistemi hələ yaradılmayıb. Korporativ idarəetmə keyfiyyətinə nəzarət alətləri sistemi effektiv işləmir: reytinglər populyar deyil, tənzimləyici və daxili nəzarət formal olaraq həyata keçirilir. Sual yaranır: hazırkı vəziyyətin səbəbləri nədir? Buna əsas cavab korporativ idarəetmənin fəaliyyətinin qeyri-şəffaflığıdır. Yerli bank sistemi İƏİT-nin korporativ idarəetmənin mərkəzi prinsipinə – “İnformasiya açıqlığı və şəffaflığı”na zidd olaraq fəaliyyət göstərməkdə davam edir. Bu məsələdə əsas problem maliyyə hesabatlarının yaradılmasının məqsədidir. Azərbaycanda korporativ idarəetmə hesabatının hazırlanmasının əsas məqsədi sahibləri, investitorları, kreditörleri və digər maraqlı tərəfləri etibarlı şəkildə məlumatlandırmaq deyil, Mərkəzi Bankın tələblərini təmin etməkdir. Müstəqil ekspertlər tərəfindən dəfələrlə vurğulanan bu vəziyyət kökündən yanlıştır.

ƏDƏBİYYAT

1. Həsənov H. Korporativ idarəetmənin təməl daşları. Bakı: “İqtisad Universiteti” nəşriyyatı, 2012, 278 s.
2. Буянский, С.Г. Корпоративное управление, комплаенс и риск-менеджмент. Москва: Русайнс, 2017, 352 с.
3. Бочарова И.Ю. Корпоративное управление. Учебник. Москва: НИЦ ИНФРА-М, 2013, 368 с.
4. Веснин, В.Р. Корпоративное управление. Учебник. Москва: Инфра-М, 2016, 160 с.
5. Дементьева, А.Г. Корпоративное управление: Учебник. Москва: Магистр, 2018, 315 с.
6. Дементьева, А.Г. Корпоративное управление: Учебник. Москва: Магистр, 2018, 848 с.
7. Иванова, Е.В. Корпоративное управление. Учебное пособие. Москва: Флинта, 2016, 336 с.
8. Корпоративное управление деловой активностью в неравновесных условиях. Москва: Омега-Л, 2018, 80 с.
9. Распопов, В.М. Корпоративное управление. Учебник. Москва: Магистр, 2018, 477 с.
10. Распопов, В.М. Корпоративное управление. Учебник. Москва: Магистр, 2019, 384 с.
11. Розанова, Н.М. Корпоративное управление. Учебник. Люберцы: Юрайт, 2016, 339 с.
12. Рыманов, А.Ю. Корпоративное управление в банках. Учебное пособие. Москва: Инфра-М, 2017, 576 с.

Резюме

Тюркан Исаяева

Взаимодействие развития корпоративного управления с кредитными организациями

Полноценная теория корпоративного управления начала формироваться лишь в 80-х годах прошлого века. Правда, при этом медлительность в понимании нынешних реалий с лихвой компенсировалась исследовательским «бумом» и усилением регулирования отношений в этой сфере. Эволюция теории и практики корпоративного управления кратко изложена в следующих параграфах. Анализируя особенности современной эпохи и двух предыдущих эпох, ученые приходят к выводу,

что в XIX веке движущей силой экономического развития было предпринимательство, в XX веке – менеджмент, а в XXI веке эта функция была передана корпоративному управлению.

Понятие «корпоративное управление» не является синонимом понятия «управление кредитной организацией», поскольку имеет более широкое значение. Управление кредитной организацией – это деятельность менеджеров, управляющих текущей деятельностью организации, а корпоративное управление – это взаимодействие широкого круга людей во всех аспектах ее деятельности.

Корпорация в самом широком смысле слова – это общество, ассоциация, группа лиц или класс интересов. На сегодняшний день в мировой практике не существует единого определения корпоративного управления. Существуют различные интерпретации определения корпоративного управления, в том числе:

- система управления и контроля коммерческих организаций;
- организационная модель, в которой компания представляет и защищает интересы своих акционеров;
- система управления и контроля деятельности компании;
- система отчетности менеджеров перед акционерами;
- баланс между социальными и экономическими целями, интересами компании, ее акционеров и других заинтересованных сторон;
- средство обеспечения возврата инвестиций;
- способ повышения эффективности работы компании и т.д.

Ключевые слова: *Корпоративное управление, Кредитная организация, Центральный банк, Внутренний аудит, Базельский комитет банковского надзора, Организация экономического сотрудничества и развития (ОЭСР)*

Summary

Turkan Isayeva

Relationship of corporate governance development with credit institutions

A full-fledged theory of corporate governance began to take shape only in the 80s of the last century. True, the slowness in understanding current realities was more than compensated for by a research “boom” and increased regulation of relations in this area. The evolution of corporate governance theory and practice is summarized in the following paragraphs. Analyzing the features of the modern era and the two previous eras, scientists come to the conclusion that in the 19th century the driving force of economic development was entrepreneurship, in the 20th century - management, and in the 21st century this function was transferred to corporate management.

The concept of “corporate governance” is not synonymous with the concept of “management of a credit institution”, since it has a broader meaning. Management of a credit organization is the activity of managers who manage the ongoing activities of the organization, and corporate governance is the interaction of a wide range of people in all aspects of its activities.

A corporation in the broadest sense of the word is a society, association, group of persons or class of interests. Today in world practice there is no uniform definition of corporate governance. There are different interpretations of the definition of corporate governance, including:

- management and control system for commercial organizations;
- organizational model in which the company represents and protects the interests of its shareholders;
- management and control system for the company’s activities;
- a reporting system for managers to shareholders;
- balance between social and economic goals, interests of the company, its shareholders and other stakeholders;
- a means of ensuring return on investment;
- a way to increase the efficiency of the company, etc.

Key words: *Corporate governance, Credit institution, Central bank, Internal audit, Basel Committee on Banking Supervision, Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)*

Redaksiya heyətinin üzvü i.e.d., prof. Məmmədov Elşad Yaqub oğlunun rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.